

Oponentský posudek diplomní práce Filipa Němečka

Náboženská interpretace psychotického onemocnění. Jak rozumí svému onemocnění křesťansky orientovaní pacienti?

Po stručném Úvodu podává autor v Teoretické části své práce nejprve definici onemocnění schizofrenního okruhu, popis příznaků a jejich interpretaci ve vybraných psychologických směrech. Následuje „exkurs“ do dějin vztahu psychologie a náboženství (především ovšem křesťanství). Vlastnímu tématu se pak autor přibližuje v kapitole Náboženská interpretace psychotické symptomatiky, kde se věnuje tématu psychospirituální krize, psychóze jako přechodovému rituálu, křesťanskému odlišování autentických náboženských prožitků od psychologicky podobných patologických prožitků a projevů psychotické povahy, a konečně tomu, jak sami nemocní nábožensky interpretují své chorobné prožitky.

Ve Výzkumné části je uveden cíl výzkumu, popis souboru zkoumaných osob, metody získávání dat a jejich zpracování. Následují tři případové studie, jejich vzájemné srovnání ve třinácti bodech, stručná úvaha o limitech výzkumu a jeho dalších možnostech, a posléze Závěr.

Teoretická část má korektní logickou strukturu a autor v ní osvědčil schopnost vyjadřovat se odborným jazykem i v oboru psychologie, navíc velmi pěkně stylizuje, například když poukazuje na to, že Martin Buber „znepokojeně shrnul Jungovy dalekosáhlé spekulace o sjednocení dobra se zlem“. Slabinou práce ovšem je množství nefunkčních odboček, jakou je např. právě citovaný výrok. Většina textu souvisí s tématem práce jen okrajově, viz např. výklad o křesťanské pastorální psychologii.

Jako závažnou chybu musím vytknout zejména skutečnost, že oddíl 3.4 (Vlastní interpretace duševně nemocných) je neúměrně krátký a povrchní. Jde o přehled literatury, která má k tématu práce nejužší vztah. Autor říká, že „existujících zdrojů není nedostatek“ a některé takové zdroje výslovně uvádí, referuje o nich však jen velmi stručnými zmínkami. Je samozřejmou povinností autora každé vědecké práce soustředit se v teoretické části na tu literaturu, která se přímo zabývá „jeho“ tématem, sdělit, k čemu referované práce dospěly a jak on na ně naváže, případně proč a jak hodlá postupovat nezávisle na dosažených výsledcích. Autor si snad ani nevšiml – jak vyplývá z jeho následně zprávy o provedeném empirickém výzkumu – jak tato mezera znehodnotila jeho výsledky. Velká škoda!

Empirická část práce obsahuje především tři případové studie. Jde o křesťanské ženy, evangeličky, o to, jak zápasily či zápasí se svou vlastní psychózou. Text se velmi pěkně čte, je psán kultivovanou češtinou a životní příběhy interviewovaných žen jsou odborně i lidsky zajímavé. Zaujaly zřejmě i autora. Je zde však i problém: rozsah. Díky těmto příběhům má práce přibližně 170 normostran. To svědčí o autorově pílí, nikoli však o schopnosti říct to podstatné a přiděleném „prostoru“. Nakonec tím trpí i ty referované příběhy, jež měly být daleko více soustředěny na téma práce.

Po stránce metodické zůstal autor dlužen sdělení, jak přesně si počínal při získávání respondentek, co jim sdělil o účelu rozhovorů předem a jak jednotlivé rozhovory uvedl. To totiž rozhoduje – spolu s doplňkovými otázkami – do značné míry o tom, co a jak respondenti říkají.

V kapitole 9, nazvané „Srovnání případových studií“, třídí autor získaný materiál podle obsahových kritérií, např. „Vliv rodiny“ nebo „Spirituální konflikty“. Dospívá tak k určité přehlednosti a – jeho slovy vyjádřeno – k „mírnému zobecnění“. I tento text se dobře čte. Nedostatkem ovšem i zde je jen omezená vazba na vlastní téma práce. Očekával bych soustředění na to, jak zkoumané ženy vidí svou nemoc a jak jí rozumějí – a to ve srovnání s respondenty podobných studií, jež autor uvádí v oddílu 3.4.

Jsem rád, že autor mohl alespoň konstatovat (str. 122), že „oblast spirituality je pro všechny účastnice výzkumu skutečně významná. Hledaly v ní interpretace svého onemocnění i léčivé zdroje.“ Materiál, který práce obsahuje, to přesvědčivě dokládá.

Závěrem: Práce má zásadní nedostatky, na které jsem poukázal. Nelze však popřít, že autor shromáždil množství cenného materiálu a podává ho tak, že četba je nejen přínosem, ale i radostí. Navrhují proto známku „velmi dobře“.

